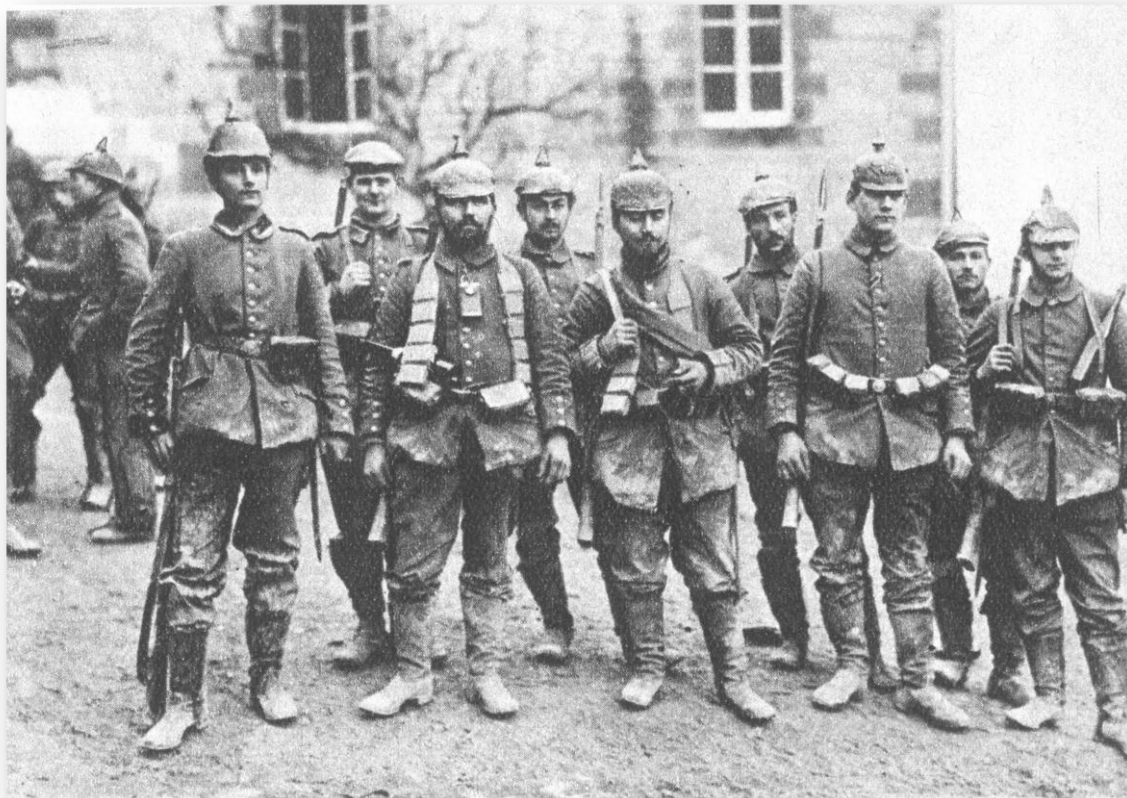

► Berättelser från västfronten

Historiebruk om första världskriget

Hipl 2012

Berättelser från västfronten

Historiebruk om första världskriget

Historisk bakgrund

Den s.k. Schlieffenplanen var en strategisk manöver som var tänkt att göra det möjligt för tyskarna att snabbt ta Frankrike för att kunna flytta över trupper till östfronten. Planen gick ut på att en väldig tysk styrka skulle gå igenom Holland och Belgien och ta Frankrike från den norra gränsen. Eftersom stora delar av den franska armén befann sig vid tysk-franska gränsen var det denna plan som skulle göra det möjligt att undvika konfrontation med den franska huvudstyrkan, ta Paris och tvinga Frankrike till kapitulation. Men flera orsaker gjorde att den väldiga operationen misslyckades, bl.a. lyckades fransmännen gruppera om huvudstyrkan och möta den tyska armén vid floden Marne (5-12 september). Innan den s.k. "västfronten" kom att stabiliseras och göra kriget på västfronten orörligt, förekom hårda stridigheter i slutet av 1914. Nordväst om Marne ligger Flandern (i Belgien). Båda sidorna försökte sträcka ut fronten och omringa motståndarens flank, vilket gjorde att stridigheter utbröt om området. Efter det första slaget vid Ypres (oktober-november 1914) stabiliserade situationen något, men området var i omgångar våldshärjat ända fram till krigsslutet. Nedan kommer tre olika sätt att gestalta kriget på den tyska västfronten att presenteras, och i slutet finns ett antal frågor som ni skall besvara.

1. Käthe Kollwitz

Den 22:a oktober 1914 blev en tysk soldat skjuten i närheten av den belgiska byn Langemarck. Byn heter Diksmuide och soldatens namn var Peter Kollwitz. Modern till den döde var den berömda konstnärinnan Käthe Kollwitz. Hon tillhörde de vänsterintellektuella krigsmotståndarna i Tyskland och sonens nationalistiska glöd och frivilliga

deltagande i kriget kan därför ses som ett slags föräldrappror. Moderns sörjde sin son och för att hedra honom gjorde hon ett statypar av sig själv sin man. De placerades senare ut vid sonens grav.

I Berlin finns ett vakthus – *Neue wache* – som i dag används för att hedra alla som har fallit offer för krig och våld. I detta hus finns en staty av Käthe Kollwitz.

Statyer som visar Käthe Kollwitz och hennes man som sörjer den döde sonen. Sök hennes namn på nätet för mer information.

I Neue wache i Berlin finns en staty som beskriver Käthe Kollwitz känslor om sin sons bortgång. Statyn heter *Mor med död son* (1937/38). Som en parentes kan nämnas att makarna Kollwitz hade ytterligare en son, som i sin tur fick en son. Pojken fick namnet Peter efter sin döde farbror. Peter Kollwitz dog i andra världskriget, vid östfronten 1942.

2. "Barnamorden i Langemarck"

En månad efter Peter Kollwitz död, den 11:e november, rapporterades följande från den tyska arméledningen i tyska tidningar:

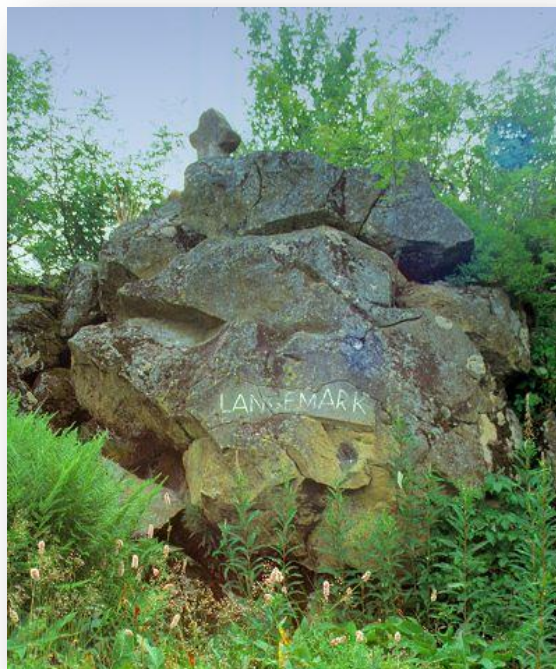
"Vi gjorde stora framsteg i går vid Yser-sektorn. Väster om Langemarck anföll de unga soldaterna sjungandes " Deutschland, Deutschland, über alles ", mot den främre raden av fiendens positioner och intog dem. Omkring 2000 franska infanterister fångades och sex kulsprutor togs. "

Till saken hör att de som dog sas vara mycket unga (c.a. 18 år) och efter hand blev händelsen mytologiserad som "barnamorden i Langemarck".¹ Efter kriget började man i Tyskland fira Langemarckdagen den 11:e november istället för krigsslutet som de segrande makterna högtidlighöll. Händelserna hade ju inträffat vid samma datum (1914 resp. 1918). 1924 tågade 2000 ungdomar i södra Tyskland till ett berg för att minnas slaget vid Langemarck. De tältade, samlades kring lägereldar och sjöng. De roade sig med att idrotta genom att efterlikna antikens olympiska spel. Den tyske

¹ I verkligheten var endast ca. 10 % av tyska armén i den unga åldern. Att det bara var ungdomar som dog i slaget bör därför betraktas som en överdrift.

författaren R. G. Binding skrev samma år om händelsen:

"(...)de tillhör den skapande och förnyande mytens kraft. Hjältarnas död har för Tysklands ungdom blivit en symbol för revolt, och bland alla folk på jorden är det endast dessa ungdomar som har förstått vad som är rätt."

1924 avtäcktes "Minnesmärket Langemarck" i södra Tyskland (Röhn) av 2000 tyska ungdomar.

1925 kom första delen av *Mein Kampf* ut. Där hävdade Hitler att han hade varit med i Langemarck. Han skrev:

"Men innan rökmolnet hade skingrats, dånade ur tvåhundra strupar ett kraftigt hurra den annalkande döden till mötes. Då började det smattra och braka, vissla och tjutas omkring oss; med feberheta ansikten ryckte vi fram, fortare och fortare, över betfält och häckar, tills vi stod ansikte mot ansikte med fienden och den verkliga kampen, handgemänget, började. Ur fjärran nåddes våra öron av tonerna av en sång, den fortplantades från kompani till kompani, kom närmare och närmare, och just när döden som allra beskäftigast härjade i våra led, nådde sången även oss, och vi förde

den vidare: *Deutschland, Deutschland über alles, über alles in der Welt!*"

Under 1928 till 1932 renoverades kyrkogården i Langemarck där de fallna soldaterna i dag ligger. Den byggdes i sten och stilen var monumental, vilken skulle ge en känsla av evighet. Denna arkitekturstil var ganska vanlig under 30-talet och blev mycket betydelsefull i det tredje riket. År 1936 byggdes Olympiastadion i Berlin i samma stil, och man invigde där en hall där de fallna soldaterna skulle vördas.

Kyrkogården i Langemarck.

"Nära Langemarck" och "Ruinerna i Langemarck" skapades 1924 av Otto Dix och ingår i serien "Der Krieg". Nästan samtliga förstördes av nazisterna. Fler bilder kan ni själva googla fram och historien om denna mans liv kan ni själva läsa om på nätet.

3. Otto Dix

Den tyske konstnären Otto Dix var inte med i slaget vid Langemarck, men stred i Flandern nära denna ort 1918, under tyskarnas sista offensiv innan kriget var över. Otto Dix förändrades under kriget till att bli mer och mer pacifistisk. Han gjorde en rad etsningar 1924 som han kallade för "Der Krieg." Eftersom originalen förstördes av nazisterna 1933 finns endast ett fåtal bevarade.

Vad är historiebruk?

De tre olika sätten att se på kriget vid västfronten beskriver tre olika konstruktioner av historien. De kan vara mer eller mindre sanna. Frågan om de ger en korrekt bild av en händelse är dock inte

speciellt viktig när man gör en historiebruksanalys, utan istället skall man fokusera på vilken funktion den berättelse man analyserar fyllde i den tid då den skapades. Historieskrivning handlar alltså inte bara om att beskriva dåtiden, utan lika ofta om att relatera till någonting i samtiden. Bundenheten till samtiden kan vara mer eller mindre medveten, men den finns alltid där.

Uppgifter

För att analysera ett historiebruk är det bra att arbeta i flera steg: först bör man göra en enklare analys i syfte att urskilja vilka teman som är betydelsefulla i historiebruket. De olika teman som finns i tabellen nedan återkommer i någon eller några av bruken. Ange hur relevanta du anser att är genom att tilldela dem poäng (1-5). Om du anser att de inte alls har relevans, markera med ett streck. Motivera också varför du har tilldelat dem de poäng du har gjort

Tema	1. Käthe Kollwitz	2. Langemarck	3. Otto Dix
Nation	Relevanspoäng: Motivering:	Relevanspoäng: Motivering:	Relevanspoäng: Motivering:
Offer	Relevanspoäng: Motivering:	Relevanspoäng: Motivering:	Relevanspoäng: Motivering:
Skuld	Relevanspoäng: Motivering:	Relevanspoäng: Motivering:	Relevanspoäng: Motivering:

<p>Genus (Syn på manlighet /kvinnlighet)</p>	<p>Relevanspoäng: Motivering:</p>	<p>Relevanspoäng: Motivering:</p>	<p>Relevanspoäng: Motivering:</p>
<p>Individ/ kollektiv</p>	<p>Relevanspoäng: Motivering:</p>	<p>Relevanspoäng: Motivering:</p>	<p>Relevanspoäng: Motivering:</p>
<p>Fred/krig</p>	<p>Relevanspoäng: Motivering:</p>	<p>Relevanspoäng: Motivering:</p>	<p>Relevanspoäng: Motivering:</p>
<p>Ung /gammal Modern/ omodern</p>	<p>Relevanspoäng: Motivering:</p>	<p>Relevanspoäng: Motivering:</p>	<p>Relevanspoäng: Motivering:</p>
<p>Moral Gott/ont</p>	<p>Relevanspoäng: Motivering:</p>	<p>Relevanspoäng: Motivering:</p>	<p>Relevanspoäng: Motivering:</p>

Det finns också ett **vetenskapligt historiebruk**, som är ett bruk kopplat till en källkritisk vetenskaplig metod. En historiker strävar ofta efter att ta reda på vad som verkligen har hänt. Här vill man alltså nå objektivitet, även om frågan om objektivitet alltid bör ifrågasättas. Historiker kan nämligen aldrig frigöra sig från sin egen tid, vilket gör att normer och värderingar ofta omedvetet vävs in i "objektiva" vetenskapliga texter.

Det bör nämnas att det finns ett **moraliskt historiebruk**, där frågor om rätt och fel eller gott och ont hamnar i förgrunden. Det finns också något som kallas för **kommersiellt historiebruk**, som kan återfinnas i reklamkampanjer m.m.

Uppgiften är nu att reda ut vilken av de tre sätten att beskriva västfronten som hör till vilket historiebruk. Ibland kanske det kanske handla om flera? Ni skall skriva en text (1/2 till 1 A4) och vara

beredda på att presentera hur ni har tänkt. I **texten skall ni sammanfatta de relevanta delarna av den analys ni har gjort, i syfte att svara på frågan om vilka historiebruk som kan identifieras i beskrivningarna som ni har läst.**

Ungefär så här:

De relevanta teman som förekommer i Käthe Kollwitz sätt att beskriva västfronten är....Därför drar vi slutsatsen att det är ett...bruk. Det är nämligen tydligt att teman som exempelvis...är framträdande i hennes konst, något som är tydligt genom attDessa teman kan sägas vara typiska för ett ... bruk eftersom... Den stora skillnaden mellan detta och berättelsen om "Barnamorden i Langemarck"...

Bedömningen kommer att grunda sig i er förmåga till att få ihop ett sammanhang, er förmåga till analys samt argumentens bärighet.

En liten extrauppgift: En turkisk schampo-producent gjorde nyligen reklam på detta vis. Vad är det för typ av historiebruk? Är det moraliskt tvivelaktigt, tycker du?